

28. Aug. 1843

FACTS

Date:

28. Aug. 1843

Page number:

Dagbog C, side 12-18

TRANSCRIPTION

28 August

stukket mig i Øinene; den maatte jeg først see. Da vi kom nærmere til den, blev den høi, og ragede med Toppen op i den mørkeblaa Luft; Veiret havde nemlig forandret sig, og det deiligste varme Solskin afløst den kolde, fugtige Formiddagstaage. Vi nærmede os denne Klint omtrent i samme Retning, som Solstraalerne paa denne •13• Dagstid faldt, og det var en mageløs Farvepragt, at see den gule Klint mod den dybe blaa Luft, uden Skygger, Formerne kun betegnede ved de fineste Reflexer; det var henrivende deiligt. "Kan du gaa herfra uden at tegne?" spurgte Ratus.¹ Det falder tungt – svarede jeg, og Enden blev, at jeg satte mig paa en Steen ved Stranden og gjorde en Tegning af Partiet;² Pennen løb saa hurtigt som Fingrene kunde føre den, men dog er jeg ham megen Tak skyldig fordi han fik mig til at glemme Tiden thi jeg har stor Glæde af denne raa Tegning. Vi gik omkring Klinten, og i Sidelys var den endnu deiligere, men her vilde det ikke være muligt i en Hast at tegne de smukke Former med den rige Afvexling af Skygge, Lys og Reflex. Det var det Sidste og jeg troer det Kjønneste jeg saae af Kysten paa Refsnæs. Snart vare vi ved Gaarden og jeg tilhest, Ratus gik ved Siden noget ud ad Veien; derpaa sagde jeg ham Tak for det deilige Besøg og Farvel. I et jevnt Trav tilbagelagde jeg snart de 2 Miil ind til Byen ad den store Landevei. Byerne jeg kom igjennem følge saaledes paa hinanden fra Vest til Øst: Bjørnstrup – Ulstrup – Kongstrup – Nostrup (noget tilvenstre) – Nyrup og tilsidst Rakløv. Denne sidste og Ulstrup ere kun Kirkebyer.

Røssingerne.

Saaledes kalder Almuen Beboerne paa Refsnæs. Jeg havde desværre ikke synderlig Leilighed til at tale med dem, og kjender derfor saare lidt til dem. Deres Dragt var i mine Øine meget smuk og endnu aldeles ufordærvet af Kjøbstadsmoder. Jeg fik Leilighed til at tegne en Pige³ paa Gaarden derude. Farverne •14• i deres Dragter ere meest mørke. Stærke røde Farver anvendes sparsomt, men kjønt. Skjørtet er [overstreget: vævet] meget vidt, men lagt i fine Læg helt rundt, og forneden har det en indvævet Bordt af fine røde, sorte, blaae, gule Linier og en bred grøn; det er ellers mørkeblaat. Trøien af rødbrunt Hvergarn med grønne Baand i Ærmegab og rundt i Halsen; i denne Trøie eller Bul er fastsyet strikkede, mørkegrønne Ærmer, hvis Masker ere dannede i Ruder, og paa den udvendige Side af Armen er paa Ærmet broderet med Uldgarn af samme Farve smaae Rosetter, der ere saa smaae, at de vise sig kun som Knopper. Ærmet gaaer kun til Albuen og her stikker en rynket, med Kniplinger bræmmet Masket frem. Huen har to egne Klapper, der gaa frem paa Kinden med hvide Kanter; om den er bundet et Tørklæde paa en egen Maade, som jeg fik tegnet. Forklædet er af grovt Hvergarn med mørkeblaa eller sorteblaae brede og smalle hvide Striber, forneden kantet med Baand af forskellige stærke Farver; jeg veed ikke om Forklæderne findes

vævede til dette bestemte Brug som i andre Egne af Sælland, eller, som Tøiet til Skjørtet, hvori de brogede Bræmmer ere indvævede. Mændenes Dragter saae jeg ikke, da det var i Høsttiden, hvor de klæde sig meget let; men om Vinteren skal de see godt ud i deres lange Kofter og Veste. Den her beskrevne Dragt er Stadsdragt, men jeg saae de fleste Qvinder i en anden. De gik næsten Alle i et hvidt uldent Underskjørt med en temmelig bred sort Kant nedenom, en hvid Bul kantet med røde eller brogede Baand i Halsen, •15• Ærmegabene og rundt om i Livet, hvor den ved et Par Indsnit |i Siderne| er dannet til et lille Skjød bagpaa. Ogsaa Trøien havde de sjældent paa men gik i de blotte Særkærmer. Saaledes gik de Smaae og Store, i Byerne og ved Markarbejdet. Hvad der især behagede mig ved Fruentimmernes Dragt var et vist simpelt, ærbart Udseende, den gav dem deels ved Snit deels ved Farve, og saa takkelige saae de ud, at jeg spurgte om de ikke havde et mere dannet Væsen, end Bønderne i Almindelighed; men det er næppe Tilfælde. De boe paa en afsondret temmelig øde Halvø, hvor de sjældent see Reisende og kun have liden Samfærdsel med Andre. Dertil kommer at Pigerne forsømmes meget hjemme, hvor de egentlig kun muge og malke; Husmoderen kjærner, brygger og bager selv, saa de maa formelig opdrages, hvor de tage Tjeneste hos Folk udenfor Bondestanden. Dette skeer gjerne, naar de i nogle Aar have tjent Bønderne selv, som for største Delen lønner dem med gode Klædningstykker; have de nu samlet sig Klæder vil de gjerne tjene, hvor Lønnen gives dem i Penge, som de dog omhyggelig gemme og anvende til Bohave. Selv virke de gode Stoffer, som Tepper o. s. v. De sige: det nytter ikke Østerlænderne, eller, dem der østerpaa (Bønderne hiinsides Kallundborg) at de tjene Penge, thi de kaste dem bort til Narrestreger. Bøndergaardene ere sjældent bygget sammen, som i det øvrige Sælland, men havde for det meeste Gab i de fire Hjørner, og det er først i den seneste Tid, at de begynde at hvitte dem udvændig; derimod skal de indtil Gaarden gjerne være hvittede. Bygningerne see dog godt ud med de graagule Leervægge, •16• der staa smukt i Farven til de røde Gavle. Flere Steder saae jeg et lille Huus ligge ved en gammel Stensætning; Mellemrummene mellem de store Steen i Kredsen var da fyldt ud med Jord og mindre Stene, og dannede saaledes en Art Indhegning; op over den grønne Tue derindenfor var saa et Stykke pløiet og lagt med Kartoffler; selve Gravkammeret vel endog benyttet til at gemme et og andet i, og ihvorvel det var en Vanhelligelse af disse for mig kjære Oldtidsminder, var der dog noget saa hyggeligt i denne venlige Forbindelse af Oldtid og Nutid, at jeg ikke kunde blive vred paa Beboerne af disse Hytter, der mildt hilste mig God-Aften, idet jeg reed forbi. Det er egentlig Alt, hvad jeg veed om Beboerne; men jeg fattede den Beslutning en anden Sommer at leie mig i Kost paa nogen Tid hos en Gaardmand herude, for at male ved Stranden – da skal jeg nok lære Røssingerne at kjende ligesaagodt, som jeg lærte at kjende Morten Jensen og Jens

Nielsen og Niels Jensen⁴ og Slagter Niels og flere i Veiby i denne Sommer, da jeg i to Maaneder levede lykkelige Dage hos Bønderfolk, og lærte blandt dem herlige Mennesker at kjende. – Saa magre disse Linier end ere, vil de dog, naar lang Tid er gaaet, og, naar nye Indtryk kunde have forvasket disse, hjælpe mig til i Erindringen at leve disse to Dage hos Broder Honoratus om igjen. Det er ellers løierligt, at jeg ikke kan skrive Sligt, uden at forestille mig, at jeg skriver det for en Anden end [ITL monogram]

¹ Lundbyes mellemste lillebror, Honoratus R. Lundbye (1821-1888).

² Antagelig Den Kgl. Kobberstiksamling, KKSgb17.

³ Den Hirschsprungske Samling, inv.nr. 1282.

⁴ Under opholdet i Vejby i sommeren 1843 havde Lundbye og P.C. Skovgaard indlogeret sig hos gårdmand Morten Jensen (f. ca. 1803), men havde altså også omgået bl.a. gårdmand Jens Nielsen (f. ca. 1807) og byens skolelærer Niels Jensen (f. ca. 1783).

viendommelige Dale eller Lankningene, hvor
Klinten træder tilbage, saa der dannes en
Klitting mindst begrændset i Dybden af en
krum grøn Flade, ind mod Blauet afbrudt
til begge Sider af de steile Klinter. Denne
kaldtes Grimodaleu - der var i den intet Vand-
løb, men enten i den, eller en mindre, og
senere kom til, var det at jeg saa en Masse
Steen med ovenpå; Steen man havde skaffet bort
fra Marken og nedstyrtet her, hvor man
nemmest blev af med dem; men Skraaningene
hvor de vare nedvæltede var ikke saa stærk, at
de kunde løbe langt; de støjte langt, og der
var mange store; de dannede en heel Masse, og
ovenpå dem en stor Mængde mindre. Det
saa ind som et en fremstyrtende Masse, der
truede med at knuse, hvad der maatte komme
i Veien. Det her Beskræve saa jeg paa to An-
springe - een om Formiddagen og een om
Eftermiddagen; om nærmere Tiden sig, saa
jag maatte tænke paa et andet tilbage til Gaa-
sen hvorfra jeg samme Aften skulde ride til
Kallundberg igjen. Men længe havde en grim
Spræng

28 August

stuckket mig i Væne; den maatte jeg først see. Da i kom
nærmere til den, blev den høj, og sagde med Tjipp
op i den mørkeblaa Luft; Vindst havde nemlig forandret
sig, og det derligste varne Løskind afløst den kold, fag-
tige Formiddagsvaar. Vi nærmere og denne Klint om-
trængt i samme Retning, som Løskindene paa denne

Daagtes faldt, og det var en enagel's Farvepragt, at see
den gule Klint med den dybe blaa Luft, siden Skjævre,
Formerne kun betegnede ved de fineste Reflexer; det var
kennende dertiligt. „Kan du gaa herfra uden at tegne?“
spurgte Natas. Det faldet tungt - saarede sig, og Enden blev,
at sig satte sig paa en Steen ved Thranden og gjorde en Teg-
ning af Parthet; Densom led saa hurtigt, som Fingrene
kunne finde den, men dog er sig ham ingen Tak skiltig
fordi han føle sig til at glemme Tiden; thi sig har
stor Glæde af denne saa Tegning. Vi gik omkring
Klinten, og: Lidsly's var den endnu dertiligere, men
her vilde det ikke være rimeligt i en Plads at tegne
de smukke Former med den rige Afvejsling af Skjævre,
Lys og Reflex. Det var det sidste og sig troer det nærmest
sig saae af Kysten paa Nefers. Snart var sig ved
Gaarden og sig tilhøst, Natas gik ved Liden noget ud ad
Veien; derpaa sagde sig ham Tak for det dertilige Besøg
og Farvel. I et jævnt Traa tilhøstlagde sig snart de
2 Mil ind til Bjørn ad den store Landevei. Bjørn
sig kom igjennem folge saaledes paa hinanden fra Vest
til Ost: Bjørnstrøg - Ulstrøg - Kongstrøg - Næstrøg (nagt
tilvenstre) - Njstrøg og til sidst Næklöv. Denne sidste og
Ulstrøg ere hin Kirkebyer.

Næssingerne.

Saaledes kaldes Alminden Bobaerne paa Nefers.
Sig havde desvære ikke sigendelig Leilighed til at tale
med dem, og kjender derfor saare lidt til dem. Deres
Dragt var: mine Fine meget smukt og endnu
aldeles infert arvet af Kjæstetmader. Sig fik Leilighed
til at tegne en Pige paa Gaarden derude. Farverne

i deres Dragter ere meest mørke. Stærke røde Farver
anvendes sparsomt, men kjært. Skjortet er sædet
meget vidt, men lagt i fine Læg heelt rindt, og
forneden har det en indsaet Bordt af fine røde,
sorte, blåe, gule Linier og en bred grøn; det er ellers
mørkeblaat. Trøien af rødbrunt Klædegarn med
grønne Baand i Armegab og rindt i Halsen; i denne
Trøie eller Bül er fast syet styg strikkede, mørkegrønne
Armer, hvis Masker ere sammene i Nider, og paa
den udstændige Side af Armen er paa Armet brudt
med Uld garn af samme Farve smaa Posetter, der ere
saa smaa, at de vise sig kun som Knapper. Armb
gaaer kun til Albuen og her stikker en rindt, med
Kriphinger bremsket Man sket frem. Nuen har to
egne Klapper, der gaa frem paa kinden med hvide
Kanter; om den er kinnit et Fårklæde paa en
egen Maade, som j fik tegnet. Fårklædet er af
grat Klædegarn med mørkeblaa eller sorte blaa
brede og smalle hvide Striker, forneden kantet med
Baand af forskjellige stærke Farver; j ved ikke
om Fårklæderne findes vavede til dette bestemt
Brug som i andae Egne af Sælland, eller, som Trøit
til Skjortet, hvor de bragede Bredder ere indvæve
de. Mandenes Dragter saae j ikke, da det var i
fløst tiden, hvor de kledde sig meget let; men om
Vinteren skal de see godt ud i deres lange Kjøfter
og Veste. Den her beskrevne Dragt er Kæbsdragt,
men j saae de fleste Kvinder i en anden. Der gik
næsten Alle i et vidt uldent Underskjørt med en
temmelig bred sort Kant nederom, en hvid Bül
kantet med røde eller bragede Baand i Halsen,

Armegebyrne og rindtom i Livet, hvor den ved et Par
Ind ^{i Hønen} smik (er dannet til et lille Skjød bag paa. Ogsaa
Tøien haade de sjældent paa men gik i de blotte Lærk
ermere. Saaledes gik de Smaa og Store, i Byerne og ved
Markarbeidet. Hvad der især behagede mig ved Trøien
Himmernes Dragt var et vist simpelt, ærbart Udseende
der, den gav dem deels ved Lint deels ved Farve, og saa
ædelhelige saale de ind, at jeg spurgte om de ikke haade
et mere dannet Udsen, end Bønderne i Almindelighed,
men det er nuppe Tilfælde. De boe paa en afsøndret
himmelige ide Klæde, hvor de sjældent see Rejsende
og kun haave lidet Samfærdsel med Andre. Der-
til hem mere at Byerne forsinnes meget hjemmel,
hvor de egentlig kun ringe og malke; Hens moderen
kjørerne, brigger og bager selv, saa de maa formelig
opdrages, hvor de tage Tjeneste hos Folk inden for Bønde
standen. Dette skeer gjerne, naar de nogle Aar haave
gjent Bønderne selv, som for største Delen ligger
dem med gode Klædningstoffer; haave de nu samlet
sig Klæder til de gjerne Hene, hvor Lønnen gives dem
i ~~Penge~~ Penge, som de dog omhyggelig gjemmer og an-
vende Paa haave. Selv virke de gode Stoffer, som Tjerner
o. s. v. De sige: det nytter ikke Østerlænderne, eller, dem
der øste paa Bønderne hinsides Kallindborg at de tjene
Penge, thi de kaste dem bort til Narrestroger.
Bøndergaardene ere sjældent bygget sammen, som
i det øvrige Lalland, men haade førstetmeeste Gab
i de fine Hjørner, og det er først i den seneste Tid,
at de begynde at hente dem indendigt; derimod
skal de indtil Jaarden gjerne være hittede. Byggingen
gjerne see dog godt ind med de graagule Lærevægge,

der staae samlet i Færven til de røde Gaver. Flere
Steder saae jeg et lille Høns ligge ved en gammel
Steensetning; Mellemrummene mellem de store Steen
i Kredsen var da fyldt ind med Jord og mindre Steen,
og dannede saaledes en lukt Andegning; og over den
grønne Tus derindenfor var saa et Stykke pløjet og
lagt med Kartofler; selve Graakammeret vel endog
benyttet til at gemme et og andet i, og i hvorvel det
var en Vanhelligelse af disse for mig kjære Oltids
minde, var der dog noget saa hyggeligt i denne ven-
lige Forbindelse af Oldtid og Nittid, at jeg ikke kunde
blive ved paa Beboerne af disse Klitter, der mildt
hilste mig God-Aften, idet jeg seer forbi. Det er egent-
lig Alt, hvad jeg seer om Beboerne; men jeg fattede
den Beslutning en anden Sommer at leie mig i
Køst paa nogen Tid hos en Gaardmand herude,
for at male ved Stranden — da skul jeg nok lære
Næssingerne at kjende ligesaa godt, som jeg lærte at
kjende Morten Jensen og Jens Nielsen og Niels Jensen
og Slægter Niels og flere i Nærbj i denne Sommer,
da jeg i to Maanedes levede lykkelige Dage hos Brø-
derfolk, og lærte blandt dem herlige Mennesker
at kjende. — Læs maagne disse Linier end ene, vil
de dog, naar lang Tid er gaaet, og naar mine Andet
kunde have forvasket disse, hjælpe mig til i Erindring
at leve disse to Dage hos Brøder Plonoratus
om igjen. Det er ellers lidt erligt, at jeg ikke kan skri-
ve Ligt, inden at forestille mig, at jeg skriver det
for en Anden end

**KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE**

NY CARLSBERGFONDET

